2026-10-20

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
AE:PL-45507-58621-HRWWR-20

Wniosek o zniesienie rocznego limitu dni udziału ławnika w rozprawach Petycja w interesie publicznym o zmianę art. 170 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych

Wniosek o zniesienie rocznego limitu dni udziału ławnika w rozprawach

Petycja w interesie publicznym o zmianę art. 170 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych

Załączniki

1. Wniosek_MS_zniesienie_limitu_lawnikow.pdf (SHA3-512, 8bb2c28784febc3 8244f793dab964fe244e58f163e24c0827169bd3870c6c579639105b5f68a2 0d5e72569d2573244aba1e20ec2311066e7c228e2ebc19e2b07)

Minister Sprawiedliwości
Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

Wniosek o zniesienie rocznego limitu dni udziału ławnika w rozprawach

Petycja w interesie publicznym o zmianę art. 170 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych

Szanowny Panie Ministrze,

działając jako obywatel i ławnik, na podstawie art. 63 Konstytucji RP oraz art. 2 ust. 1, ust. 2 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, wnoszę o podjęcie prac legislacyjnych zmierzających do zniesienia ustawowego limitu dwunastu dni udziału ławnika w rozprawach w ciągu roku. Wniosek dotyczy sądów powszechnych i regulacji zawartej w art. 170 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, dalej u.s.p. [1–2]

Zakres żądanej zmiany

1. Zastąpienie sztywnego rocznego limitu modelem uwzględniającym rzeczywiste potrzeby sądu, dyspozycyjność ławnika, jego sytuację zawodową i osobistą oraz równomierny, przejrzysty przydział obowiązków.

2. Zagwarantowanie, że powierzenie udziału w rozprawach ponad dwanaście dni w roku wymaga uprzedniej zgody ławnika, bez dodatkowego wymogu wykazywania przez prezesa sądu „ważnych przyczyn". Dwanaście dni powinno stanowić próg ochronny zgody, a nie limit dostępności ławnika dla sądu.

3. Uwzględnienie postulatu w pracach nad projektem UD449 albo w odrębnej nowelizacji. Proponowane w opisie tego projektu podniesienie limitu do dwudziestu dni oceniam jako krok w dobrym kierunku, lecz niewystarczający do usunięcia samej bariery ustawowej. [3]

4. Przeprowadzenie konsultacji z radami ławniczymi, organizacjami ławników i prezesami sądów oraz przedstawienie uzasadnionego stanowiska wobec postulatu całkowitego odejścia od sztywnego limitu.

Obecny przepis i znaczenie postulatu

Art. 170 § 1 u.s.p. określa liczbę dni udziału w rozprawach, a nie liczbę spraw. Prezes sądu może zwiększyć tę liczbę z ważnych przyczyn; ustawodawca wskazuje w szczególności potrzebę zakończenia rozprawy z udziałem danego ławnika. Katalog przyczyn pozostaje otwarty. Obecny przepis nie ustanawia zatem bezwzględnego zakazu orzekania ponad dwanaście dni. [1]

Istnienie wyjątku nie usuwa jednak problemu konstrukcji przepisu. Ustawową regułą pozostaje ograniczenie, a większe zaangażowanie wymaga zastosowania odstępstwa. Wnoszę o zmianę tej relacji: dostępność chętnego ławnika powinna wynikać z potrzeb wymiaru sprawiedliwości i uzgodnionej dyspozycyjności, przy zachowaniu gwarancji bezstronności i ochrony przed przeciążeniem.

Samo zwiększenie limitu zarządzeniem ministra albo skierowanie ogólnej zachęty do prezesów sądów nie zastąpi nowelizacji ustawy. Do czasu jej uchwalenia zasadne jest natomiast zebranie informacji o praktyce stosowania istniejącego wyjątku, w szczególności o uwzględnianiu rzeczywistych niedoborów kadrowych.

Ustalenia dotyczące naboru i zainteresowania funkcją

W opisie projektu UD449 resort podaje 7197 ławników wybranych na kadencję 2024–2027. Wskazuje też, że 55% ankietowanych rad ławniczych poparło zwiększenie liczby dni albo odejście od limitu, a 25% utrzymanie obecnego rozwiązania. Opis potwierdza przypadki orzekania przez 20, 30 lub więcej dni, kompensujące lokalne niedobory. Wyniku ankiety nie należy utożsamiać z poparciem 55% rad wyłącznie dla całkowitego zniesienia limitu. [3]

Wcześniejszy komunikat Ministerstwa z 24 czerwca 2024 r. wymieniał 6075 wybranych ławników, trwające nabory dodatkowe i około 200 nieobsadzonych miejsc w Warszawie. Są to dane historyczne, a nie aktualny bilans na październik 2026 r. [4]

Trudności z pozyskaniem kandydatów potwierdzają również nowsze komunikaty samorządowe. W Piasecznie 24 kwietnia 2026 r. ogłoszono przedłużenie naboru do 29 maja z powodu braku zgłoszeń. Konstancin-Jeziorna prowadził w 2026 r. nabór uzupełniający na dwa miejsca w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy. [5–6]

Nie twierdzę, że każdy sąd boryka się z niedoborem ani że spadek ogólnej liczby ławników wynika wyłącznie z braku zainteresowania. Na liczbę tę wpływa również ustawowy zakres spraw rozpoznawanych z ich udziałem. Brak zgłoszeń w konkretnym naborze jest jednak bezpośrednim dowodem trudności rekrutacyjnej, której nie można pomijać przy kształtowaniu zasad wykorzystania już wybranych ławników.

Uzasadnienie zniesienia sztywnego limitu

Po pierwsze, w sądach z nieobsadzonymi miejscami racjonalne jest umożliwienie częstszego udziału osobom już wybranym, przeszkolonym i gotowym do wykonywania obowiązków. Rekrutacja nowych kandydatów powinna trwać równolegle. Ograniczanie dostępności obecnych ławników nie stanowi skutecznej odpowiedzi na brak nowych zgłoszeń.

Po drugie, liczba dni potrzebnych do rozpoznania sprawy zależy od jej charakteru, liczby dowodów i terminów rozpraw. Jednolity próg roczny słabo odzwierciedla te różnice. Elastyczność może ułatwić planowanie wokand i zachowanie ciągłości pracy składu. Jest to spodziewana korzyść organizacyjna, której skalę należy zbadać; nie przesądzam, że sam limit stanowi przyczynę przewlekłości konkretnego postępowania.

Po trzecie, udział obywateli w wymiarze sprawiedliwości przewidziany w art. 182 Konstytucji RP powinien mieć realny wymiar. Prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki z art. 45 ust. 1 przemawia za

Nie zakładam, że reforma będzie bezkosztowa. Przy niezmienionej liczbie płatnych dni ławniczych może oznaczać głównie ich inne rozłożenie między osoby. Zwiększenie liczby faktycznie odbytych rozpraw może podnieść wydatki na rekompensaty i należności. Ocena skutków powinna oddzielać te warianty oraz uwzględniać korzyści z poprawy organizacji postępowań.

Proszę o rozpatrzenie niniejszego pisma jako petycji w interesie publicznym oraz zawiadomienie o sposobie jej załatwienia wraz z uzasadnieniem, w tym o możliwości uwzględnienia postulatu w projekcie UD449. W razie odmowy proszę o wyjaśnienie, dlaczego zgoda ławnika i kontrola obciążeń miałyby zapewniać słabszą ochronę niż ustawowy limit z wyjątkiem. Proszę o odpowiedź na wskazany adres do korespondencji.

Źródła uzasadnienia

Stan kwerendy na 19 października 2026 r. Opis projektu UD449 dokumentuje zamierzenia legislacyjne i diagnozę resortu; nie jest przepisem obowiązującego prawa. Przywołane komunikaty lokalne nie stanowią pełnego ogólnopolskiego zestawienia wakatów.

[1] Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm., w szczególności art. 169–172. Tekst ujednolicony Kancelarii Sejmu

https://eli.gov.pl/api/acts/DU/2024/334/text/U/D20240334Lj.pdf

[2] Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 870, zwłaszcza art. 2, 4, 10 i 13

https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20140001195/U/D20141195Lj.pdf

[3] Wykaz prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów, projekt UD449, Projekt ustawy o zmianie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw

https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy--prawo-o-ustroju-sadow-powszechnych-oraz-niektorych-innych-ustaw5

[4] Ministerstwo Sprawiedliwości, Minister Sprawiedliwości Adam Bodnar zapowiada zmiany w realizowaniu misji przez ławników, 24 czerwca 2024 r.

https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/minister-sprawiedliwosci-adam-bodnar-zapowiada-zmiany-w-realizowaniu-misji-przez-lawnikow

[5] BIP UMiG Piaseczno, Przedłużenie terminu przyjmowania zgłoszeń w ramach wyborów uzupełniających ławników sądowych 2024–2027, 24 kwietnia 2026 r.

https://bip.piaseczno.eu/artykul/343/14804/przedluzenie-terminu-przyjmowania-zgloszen-w-ramach-wyborow-uzupelniajacych-lawnikow-sadowych-2024-2027

[6] Gmina Konstancin-Jeziorna, Nabór uzupełniający kandydatów na ławników sądowych, komunikat o naborze w 2026 r.

https://www.konstancinjeziorna.pl/news/nabor-uzupelniajacy-kandydatow-na-lawnikow-sadowych

[7] Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., art. 45 ust. 1, art. 63 i art. 182

rozwiązaniami ograniczającymi możliwe przeszkody w zapewnieniu składu sądu. Przepisy te uzasadniają kierunek reformy, choć same nie przesądzają niekonstytucyjności obecnego limitu. [7]

Po czwarte, ochrona ławnika przed nadmiernymi obowiązkami nie wymaga ograniczania aktywności osób, które świadomie chcą uczestniczyć częściej. Lepszym narzędziem jest uprzednia zgoda na większy wymiar obowiązków, rozsądne planowanie terminów i uwzględnianie zatrudnienia, zdrowia oraz zobowiązań rodzinnych. Brak zgody na dodatkowe dni nie powinien wywoływać negatywnych konsekwencji.

Po piąte, częstsze wykonywanie obowiązków może służyć utrwalaniu umiejętności nabytych podczas szkoleń. Nie powinno jednak prowadzić do stałego powierzania niemal wszystkich spraw wąskiej grupie ławników. Należy zapewnić pozostałym realną możliwość udziału i utrzymać społeczną różnorodność składów.

Po szóste, elastyczność nie może stać się instrumentem doboru ławnika pod oczekiwane rozstrzygnięcie. Zgodnie z art. 169 § 1 u.s.p. ławnicy są niezawiśli w zakresie orzekania. Zasady przydziału należy ustalać z góry, dokumentować i kontrolować organizacyjnie, bez ingerencji w treść orzeczeń. [1]

Warunki skuteczności reformy

Odejście od limitu nie wystarczy do zwiększenia zainteresowania funkcją. Niezbędne są rzetelna informacja o roli ławnika, dobre szkolenia, przewidywalne terminy i odpowiednia rekompensata. Art. 172 u.s.p. nakazuje zwolnienie ławnika od pracy, lecz nie gwarantuje zachowania wynagrodzenia. Sąd Okręgowy w Warszawie podaje na 2026 r. rekompensatę 230,96 zł brutto za dzień. Zwiększona aktywność powinna pozostawać rzeczywistym wyborem także dla osób pracujących. [1, 8]

Proponowany kierunek nowelizacji

Proponuję następujące robocze brzmienie art. 170 § 1 u.s.p., do dopracowania w toku prac legislacyjnych:

„§ 1. Ławnika wyznacza się do udziału w rozprawach stosownie do potrzeb sądu, z uwzględnieniem jego dyspozycyjności, sytuacji zawodowej i osobistej oraz potrzeby równomiernego obciążenia ławników. Wyznaczenie ławnika do udziału w rozprawach w wymiarze przekraczającym dwanaście dni w ciągu roku wymaga jego uprzedniej zgody wyrażonej w postaci papierowej lub elektronicznej. Zgoda określa wymiar dodatkowej dyspozycyjności ławnika. Niewyrażenie zgody nie może stanowić podstawy odwołania ławnika ani ograniczenia jego udziału w rozprawach w granicach dwunastu dni w ciągu roku."

Propozycja znosi maksymalną liczbę dni w ustawie, zachowując próg dobrowolności dodatkowego zaangażowania. Nie przyznaje roszczenia o określoną liczbę spraw ani dni orzekania. Konieczne jest doprecyzowanie skutków zmiany deklaracji dyspozycyjności w odniesieniu do spraw już rozpoczętych, z uwzględnieniem ciągłości składu i ważnych przyczyn osobistych. Uzgodnienia organizacyjne nie mogą prowadzić do swobodnego uchylania się od prawidłowo wyznaczonych obowiązków.

Ocena skutków i sposób rozpatrzenia

Wnoszę o zebranie danych za lata 2024–2026 dotyczących zapotrzebowania na ławników i obsadzenia miejsc, liczby dni ich udziału w rozprawach, stosowania art. 170 § 1 zdanie drugie oraz ewentualnych zmian terminów wynikających z trudności obsadowych. Wyniki powinny być prezentowane według sądów i rodzajów wydziałów, ponieważ średnia krajowa może ukrywać lokalne niedobory.

https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm

[8] Sąd Okręgowy w Warszawie, Rekompensata pieniężna dla ławników, stawki od 1 stycznia 2026 r.

https://bip.warszawa.so.gov.pl/artykul/419/259/rekompensata-pieniezna-dla-lawnikow